

אפילו עשה בו מלאכה ואפילו עומד במרדו — יום הכיפורים מכפר.

כפרת יום-הכיפורים מובנת לנו אם אנו קושרים אותה עם התשובה. הכרת החטא, חרטה על העבר, קבלה לעתיד — מכשירות את האדם לכפרה. יש בזה הגיון מסויים. אבל איך נבין את יום-הכיפורים של רבי? יום-הכיפורים ללא-תשובה, ללא וידוי, ללא תענית, ללא תפילה, כשהחוטא עדיין עומד במרדו ובוועט ביום-כיפור עצמו — למה שיכופר לו?

בעצם, נמצאת כבר תמיהה זאת, שלא במתכוון, ב"תוספת ישנים" (יומא שם, ד"ה תשובה): אם, לפי רבי, יום הכיפורים מכפר גם ללא תשובה או תענית או תפילה — למה אנו אומרים בתפילה "מפני חטאינו גלינו מארצנו"? והרי יום-הכיפורים בעצם בואו כבר מחה את החטאים, ואפילו בעל כרחו של אדם, אם כן "למה חרב הבית בשביל עוונותינו"? התשובה העולה מדברי התוספות היא, כי גם לרבי אין כאן כפרה גמורה אלא מקצת כפרה בלבד. ויש להבין זאת, מה פירוש "מקצת כפרה" — או שיש כפרה או שאין כפרה? נראה לי, איפוא, כי דברי רבי האומר יום-הכיפורים מכפר גם ללא-תשובה מתייחסים אך-ורק **לאחת** משתי הכפרות הכרוכות ביום-הכיפורים, הלא הן כפרת היחיד וכפרת הציבור. רבי מתכוון לומר כי עצמור-של-יום מכפר בכל הנוגע לכפרה של ציבור, אבל במה שנוגע לכפרת היחיד, זו אינה יכולה בשום-אופן לבוא ללא-תשובה. שום "מכפר", לא יום-כיפור ולא קרבן, אינו יכול להביא כפרה גמורה ליחיד ללא תשובה. "שלום שלום אמר ה' לרחוק

הציבור כלשון הרמב"ם (פ"ב, ה"ז): "יום הכיפורים הוא זמן תשובה לכל, ליחיד ולרבים" וכיון שכפרת היחיד מותנית בתשובה — הרי גם כשהיחיד מופיע כחלק מן הציבור אין הוא יכול להיות כלול בלי תשובה בכפרת הציבור שבעצמור-של-יום. הכפרה שבעצמור-של-יום, הכוללת כפרת הציבור וכפרת היחיד כאחד, אינה ניתנת לחלוקה. או שאדם זוכה ביום-הכיפורים לכפרה כפולה, גם כיחיד הבא להטהר ולעמוד לפני ה' וגם כחלק מן הציבור הזוכה לסליחת "עוונות עמו בית ישראל", או שאינו זוכה כלל בכפרה. מי שאין בו "מלך מוחל וסולח לעוונותינו", אין בו גם "ולעוונות עמו בית ישראל", ולפיכך פסקו חכמים, שלא כרבי, שעצמור-של-יום ללא-תשובה אינו מכפר.

רבי אומר: על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה יום הכפורים מכפר.

עיצומו של יום ללא תשובה

עלינו לעיין עתה בהלכה שקבע רבי (בבלי יומא פה, ב; שבועות יג, א): "על כל עבירות שבתורה בין עשה תשובה בין לא עשה תשובה — יום הכיפורים מכפר". אליבא דרבי,

ולקרב" — אבל כל זמן שהרחוק אינו אז ממקומו לשוב, אין לו שלום. "אין שלום אמר ה' לרשעים". במקום שאין תשובה אין כפרה, אין סליחה ואין מחילה. וכך סבור רבי: מכיוון שיש ביום-הכיפורים צד של כפרה קולקטיבית, בחינת "מלך מוחל וסולח לעוונותינו ולעוונות עמו בית ישראל", הרי בכפרה זו המקיפה את כל בית ישראל, יש אף ליחיד חלק, כמו שיש לו חלק בכפרה של השעיר המשתלח, לפי מה שראינו ברמב"ם. אמנם, גם רבי סבור, שיש להתענות ולהתוודות ביום-הכיפורים, אלא שכל זה בא לשם כפרת יחיד, זו לא תינתן לאיש ללא תשובה. ואולם, כיון שיש גם כפרת ציבור, הרי בתוך הציבור כלול אף היחיד הזה שלא שב בתשובה ואף הוא מתכפר, כלשון בעלי התוספות, מקצת כפרה. כלומר, אם אינו זוכה בכפרה גמורה, כפרת יחיד, יש לו מכל מקום מקצת כפרה כחלק מכפרת הציבור.

אם עשה אדם תשובה והגיע יום הכיפורים, יש בידו שתי כפרות, שהרי הוא עומד לפני ה' כיחיד והוא עומד לפני ה' כחלק מן הציבור. ברם, אם הוא עומד במרדו ולא עשה תשובה, הרי כיחיד הוא נשאר מנוכר ורחוק מרבונר-של-עולם ואין לו כפרה. רק צילה או השתקפותה של כפרת הציבור נופלים עליו, כחלק מן הציבור. עד כאן דעת רבי. מה סבורים לעומתו חכמים החולקים עליו? אילו היתה הכפרה של יום-הכיפורים כפרת ציבור בלבד, כמו בשעיר המשתלח, אז לא היתה חלה כלל חובת-תשובה על היחיד, שכן אין היחיד מופיע כאן כלל כ"צד מעוניין". ואולם בעיצומו של יום-הכיפורים מופיעה כפרת היחיד בצד כפרת-